

RIIGIKOGU KANTSELEI ÕIGUS- JA ANALÜÜSIOSAKOND

Euroopa Komisjoni 2020. aasta kevadprognoos ja riigipõhised soovitusel

Nr 8

15.06.2020

Euroopa Komisjon avalikustas mais mitmeid majandus- ja rahandusalaseid dokumente. Sealhulgas nii 2020. aasta kevadprognoosi, milles kajastuvad liikmesriikide aasta esimese poole majandustulemused, kui ka kevadpaketi soovitusel liikmesriikidele, milles EL tasandil kindlaks määratud prioriteedid on kohandatud riikliku tasandi tingimustele.

2020. aasta kevadine majandusprognoos

Majanduskasv/-langus (SKP reaalkasv). Koroonaviiruse pandeemia ja rahvatervise tagamiseks äärmuslike meetmete rakendamise tõttu seisavad kõik Euroopa riigid silmitsi sarnaste väljakutsetega. Rakendatud abinõud ei võimaldanud majandusel normaalselt jätkuda, kuna suleti suur osa majandusest. See mõjutas tõsiselt tarbijate kulutusi, tööstustoodangut, investeeringuid, kaubandust, kapitalivooge ja tarneahelaid. Kõiki neid asjaolusid arvestades prognoositakse kevadise hinnangu kohaselt ELi majanduslanguseks sel aastal umbes 7,4% (euroalal 7,7%), mis on tunduvalt sügavam kui 2009. aasta ülemaailmse finantskriisi ajal, kui majanduslangus ulatus 4,3%-ni. Ilma valitsuste kehtestatud mahukate ettevõtetele suunatud likviidsusabi ja töötajate toetamise programmideta ning täiendavate EL tasandi meetmeteta¹ võiks EL tasandi majanduslangus olla eeldatavasti 4,75% võrra suuremgi.

Sulgemismeetmetest tingitud tagasilööki on enim mõjutanud Euroopa majanduskasvu nn selgroogu – eratarbimist, mis kukub sel aastal järsult 9%, sest kodumajapidamiste kulutusi ei toeta hetkel enam töökohtade jätkuv loomine ega kõrge palgatõus. Ebakindlus tööhõive ja sissetulekute väljavaadete osas toob kaasa ettevaatussäästude tekitamise ja inimeste vähema tarbimise. Kui võrdluseks ajas tagasi vaadata, siis varasemate kriiside ajal oli tarbimiskulutuste langus oluliselt väiksem – nii 2009. aastal ülemaailmse finantskriisi ajal kui ka 2012. aastal euroala riigivõla kriisi ajal, kui tarbimiskulutuste languseks kujunes mõlemal korral 1,1%. Komisjoni prognoosi kohaselt on oodata aga eratarbimise kiiret ja jõulist taastumist juba järgmise aasta lõpuks, mis tänu tarbijate kindlustunde, säästude ja soodsate rahastamistingimuste taastumisele kasvab 7,1%. Lisaks eratarbimisele toimub majanduse potentsiaali vähenemine sel aastal investeeringute vähenemise (võrreldes sūgise prognoosiga hinnanguliselt 850 miljardi euro ulatuses) tõttu, sest ettevõtted seisavad silmitsi kõrgendatud ebakindlusega müügilväljavaadete suhtes ja samuti vähendab investeerimisprojektide rahastamise suutlikkust tulude puudumine sulgemismeetmete ajal. Arvestades eeltoodut, siis esimest kaitset majandusliku kao eest on pakkunud valitsussektori tarbimine (nt meditsiinitarvete soetamine) ning erakorralised poliitilised meetmed.

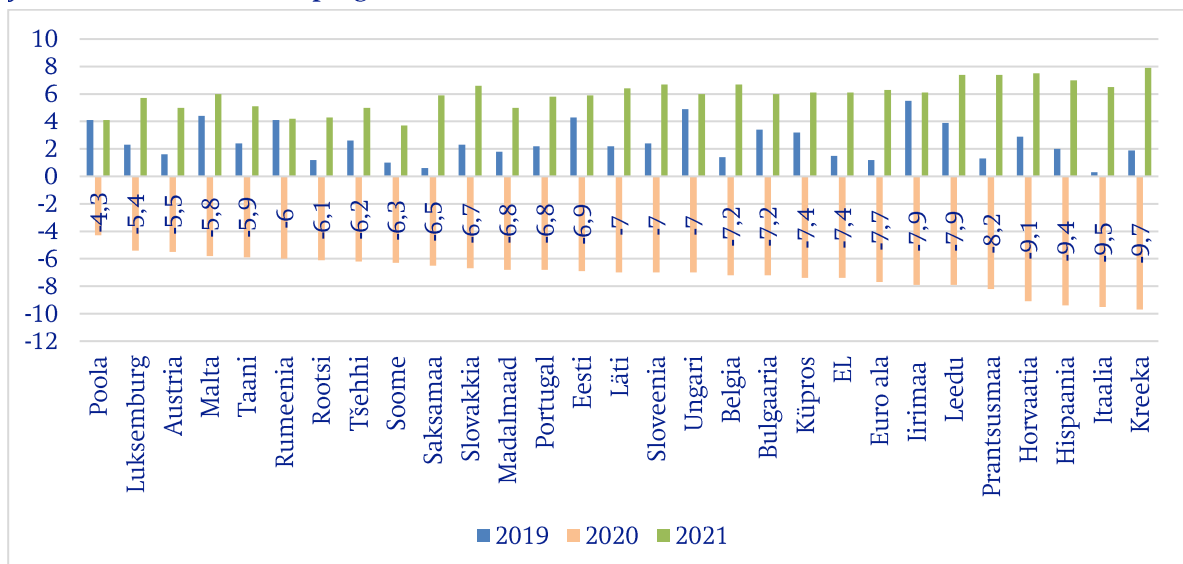
¹ EL algatused - paindlikud riigiabiesskirjad; koroona investeeringute algatus (*Corona Response Investment Initiative*) 37 mlrd eurot, mis on suunatud tervishoiusüsteemidele, VKEdele ja tööturgudele; ELi eelarvevahenditest hädaolukorra toetuse instrumendi (*Emergency Support Instrument*) uuesti aktiveerimine 2,7 mlrd euro ulatuses; Euroopa Investeerimispankaga seotud algatused – EL eelarvega tagatud ettevõtete käibekapitali laenude andmine ning üleeuroopalise Tagatistfondi loomine (25 mlrd eurot).

Kuigi pandeemia levis kõigisse liikmesriikidesse, siis majanduslanguse näitajad on riigiti küllaltki erinevad (joonis 1). 2020. aastaks prognoositakse kõigile EL liikmesriikidele majanduslangust.

- Kõige väiksemat, alla 5% majanduslangust prognoositakse Poolale (4,3%).
- Kuni 6% majanduslangust on oodata Luksemburgis, Austrias, Maltal, Taanis ja Rumeenias.
- Rootsi, Tšehhi, Soome, Saksamaa, Slovakkia, Madalmaad, Portugal, Eesti, Läti, Sloveenia ja Ungari kuuluvad riikide gruppi, kellele prognoositakse kuni 7% majanduslangust.
- Kuni 8% majanduslangust on oodata Belgias, Bulgaarias, Küprosel, Iirimaa ja Leedus.
- Suurimat majanduslangust prognoositakse Kreekale (9,7%), talle järgnevad Itaalia, Hispaania, Horvaatia ja Prantsusmaa.

Komisjoni prognoosi järgi eeldatakse EL tasandil majanduse jõulist taastumist juba järgmisel aastal. 2021. aastal on kõigis liikmesriikides oodata majanduskasvu. Kõige suuremat SKP kasvu prognoositakse Kreekale (7,9%), Leedule (7,4%), Prantsusmaale (7,4%) ja Hispaaniale (7%). Halvemini näib majandusaktiivsus taastuvat Soomes (3,7%), Poolas (4,1%), Rumeenias (4,2%) ja Rootsis (4,3%), kes on eeldatava majanduskasvu skaala teises otsas. Eestile prognoositakse majandustegevuse taastumise korral 2021. aastaks kõigis sektorites 5,9% majanduskasvu.

Joonis 1. SKP reaalkasvu prognoos 2020–2021, %

Allikas: European Economic Forecast. Spring 2020

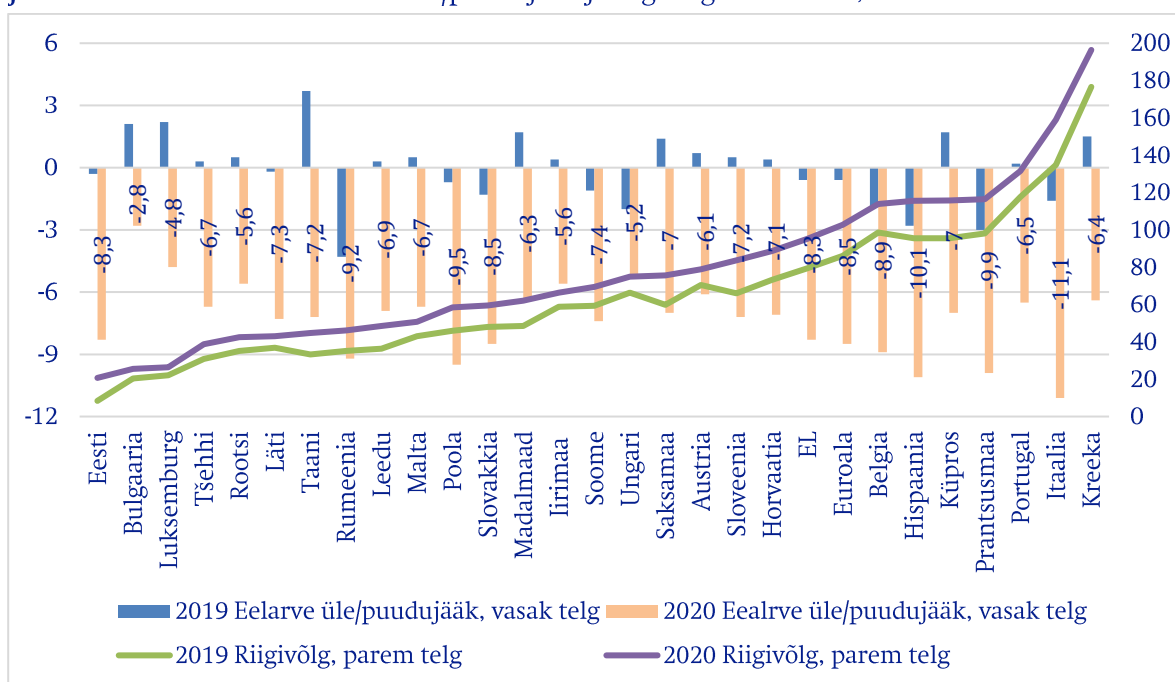
Tööturg. Lühiajaliselt on Euroopas töötuse kasv märkimisväärne, kuigi poliitilised meetmed (palgatoetused, ettevõtete toetamine) peaksid seda piirama. Töötuse määrad tõusevad ELis eeldatavasti ebaühtlaselt. Seda mitte ainult poliitiliste meetmete suuruse ja tulemuslikkuse tõttu, vaid ka olemasolevate nõrkuste tõttu. Eriti haavatavad on riigid, kus suur osa töötajatest sõlmib lühiajalisi lepinguid ja kus suur osa tööjõust sõltub turismist. Euroalal tõuseb töötuse määr 7,5%-lt 2019. aastal 9,6%-le 2020. aastal, seejärel langeb 2021. aastal 8,6%-ni. ELis keskmiselt prognoositakse töötuse määra tõusu 6,7%-lt 2019. aastal 9%-ni 2020. aastal. Üle 10% tõuseb töötuse määr kolmes riigis – kõige suuremat töötuse määra prognoositakse 2020. aastal Kreekale (19,9%), Hispaaniale (18,9%) ja Itaaliale (11,8%). Kõige väiksemat töötuse määra on 2020. aastal oodata Saksamaal ja Tšehhis. Teistes riikides tõuseb töötuse määr jäädes vahemikku 5-10%. Eestis tõuseb töötuse määr 4,4%-lt 2019. aastal 9,2%-le 2020. aastaks (ehk 31 300 töötult 64 600 töötule) olles viimase kaheksa aasta kõrgeim näitaja, misjärel langeb 2021. aastal 6,5%-ni.

Tarbijahinnad. Esimese poolaasta arengud on andnud märku, et pandeemiast tulenev surve üldiselt langetab hindasid, sest madalama nõudluse mõju kaalub üles tarneahela häiretest

põhjustatud hinnatõusu. Majandustegevuse nõrgenemine, mis teeb palkade tõusu ettevõtete jaoks veelgi raskemaks, ja halvenenud tööturu väljavaated, mis piiravad tulevast palgatõusu, tähendab madalamat omamaist hinnasurvet. Koos märgatavalt madalama naftahinna eeldustega on euroala inflatsiooni prognoos käesolevaks aastaks 0,2% ja 2021. aastal prognoositakse inflatsiooni kasvu 1,1%-ni, suuresti positiivse mõju tõttu energiahindades. ELis prognoositakse inflatsiooniks 0,6% 2020. aastal ja 1,3% 2021. aastal. Eesti tarbijahinnad langevad 2,3%-lt 2019. aastal 0,7%-ni 2020. aastal.

Riigi rahandus. Koroonaviiruse pandeemia negatiivne mõju avaldub ka riikide rahandusnäitajates, sest poliitilised meetmed ja stiimulite paketid majanduse tasakaalustamiseks põhjustavad liikmesriikidele nii riigieelarve puudujäägi kui ka riigivõla kasvu. Valitsemissektori eelarve kogupuudujääk suureneb käesoleval aastal eeldatavasti 0,6%-lt SKPst 2019. aastal kuni 8,5%-ni SKPst nii euroalal kui ka ELis (joonis 2).

Joonis 2. Valitsussektori eelarve üle/puudujääk ja riigivõlg 2019–2020, % SKPst

Allikas: European Economic Forecast. Spring 2020

Kui 2019. aastal ületas EL tasandil ainult Rumeenia valitsussektori eelarve puudujääk (4,3% SKPst) EL stabiilsuse ja kasvu paktist tulenevat 3% eelarvepuudujäägi piirväärtust SKPst, siis Komisjoni kevadprognoosi järgi ületavad 2020. aastal ühe erandiga kõik riigid seda piirväärtust. Kuigi sel aastal on lubatud eelarvesuunistest kõrvale kalduda, siis ainus riik, kellel prognoosi järgi jääb eelarve puudujääk alla piirväärtust, on Bulgaaria, kus sel aastal prognoositakse valitsemissektori eelarve puudujäägiks 2,8% SKPst. Eesti valitsussektori eelarvepuudujääk tõuseb 0,3%-lt SKPst 2019. aastal 8,3%-ni 2020. aastal, kujunedes suuremaks kui meie naabritel. 2021. aastal prognoositakse puudujäägi vähenemist nii, et see väheneks nii euroalal kui ELis 3,5%-ni SKPst, mis tuleneb majandustegevuse käivitumisest ja enamiku ajutiste meetmete likvideerimisest, mida rakendati koroonakriisile reageerimisel.

Lisaks on riigid võtnud kohuseks majandusarengu stabiilsena hoidmise eesmärgiga riigi võlataseme säilitamise 60% piirväärtuse juures SKPst. Prognoosi kohaselt on 2020. aastal 15 EL liikmesriigi võlatase siiski üle 60% SKPst (joonis 2). ELis tõuseb võlatase 79,4%-lt 2019. aastal 95%-le 2020. aastal. Eesti eristub jätkuvalt teistest riikidest erakordselt madala võlataseme poolest, kuigi käesoleval aastal see mitmekordistub tõustes 8,4%-lt 20,4%-le.

Riigipõhised soovitused

Komisjoni Euroopa poolaasta raames antud kevadpaketi soovitustes on rõhutatud tugeva koordineeritud majandus- ja tööhõivepoliitika vajadust, kuna see on üldise taastumisstrateegia oluline osa. Kuna tänavused soovitused on antud koroonaviiruse pandeemia kontekstis, siis erilist tähelepanu soovitatakse pöörata viivitamatutele meetmetele sotsiaalmajandusliku mõju vähendamiseks ja majandustegevuse taaskäivitamiseks. Kiireloomulised prioriteedid on seotud investeeringutega tervishoiusüsteemidesse, sissetuleku toetamisega kriisist mõjutatud töötajatele, likviidsusabiga ettevõtjatele (eriti väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele) ning meetmetega majanduste sümmeetriliseks elavdamiseks ja ühtse turu terviklikkuse säilitamiseks. Euroopa Komisjoni hinnangu kohaselt esineb ELi liikmesriikide ja ühiskondade vahel töötuse ulatusliku suurenemisega seotud killustatuse oht, eriti noorte ja ebasoodsas olukorras olevate sotsiaalsete rühmade hulgas. Komisjon soovib vastu võtta poliitikameetmeid kõikide töötajate (ajutiste lepingutega töötajad, osalise tööajaga töötajad, füüsilisest isikust ettevõtjad ja võõrtöötajad) kaitsmiseks, et vältida püsiva vaesuse ja ebavõrdsuse kasvu.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et ELi liikmesriikidele esitati kolm kuni neli soovitust. Kõigi liikmesriikide puhul on tänavu esimene soovitus seotud eelarvepoliitikaga, mis toetaks majanduse elavdamist, eelkõige tervishoiusektorit, kaitstes samal ajal arukat eelarvepoliitikat keskpika perioodi jooksul. Peaaegu kõikidele liikmesriikidele on esitatud ka üks või mitu soovitust seoses töö-, sotsiaal- ja hariduspoliitikaga, avaliku ja erasektori investeeringute edendamiseks, väike ja keskmise suurusega ettevõtete juurdepääsuga rahastamisele ning avaliku halduse poliitikaga. Lisaks on välja toodud, et 11 liikmesriigile (BG, DK, EE, LV, MT, SE, IE, LU, NL, SK, FI) on esitatud soovitusi rahapesu vastu võitlemise kohta, 7 liikmesriigile (HR, IT, CY, MT, PL, PT, SK) on esitatud soovitus kohtusüsteemi tõhususe ja/või sõltumatuse kohta, 6 liikmesriiki on saanud soovitus, mis käsitleb agressiivse maksuplaneerimise vastast poliitikat (IE, CY, LU, HU, MT, NL) ning 3 liikmesriiki (AT, FR, LT) on saanud soovitusi muude maksustamisega seotud küsimuste kohta, nagu asjakohane maksukombinatsioon või maksustamise lihtsustamine.

Riigipõhised soovitused jäävad siiski üsna üldisteks ning järgnevad poliitilised otsused võtavad liikmesriikide valitsused vastu vastavalt oma äranägemisele.

Kai Raudkivi

nõunik

kai.raudkivi@riigikogu.ee

Kasutatud allikad

- European Commission. European Economic Forecast. Spring 2020. Institutional Paper 125. May 2020.
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2020-economic-forecast-deep-and-uneven-recession-uncertain-recovery_en
- European Parliament. Country Specific Recommendations for 2020. In-Depth Analysis. May 2020.
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/645748/IPOL_IDA\(2020\)645748_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/645748/IPOL_IDA(2020)645748_EN.pdf)